

Sosyoloji Derneđi, Türkiye

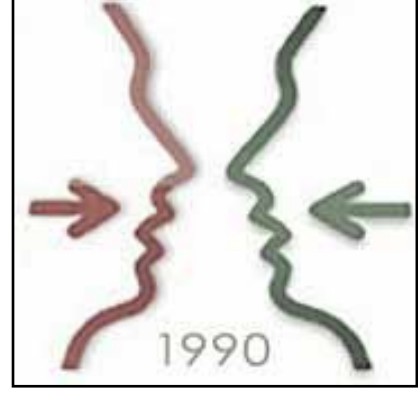
Sosyoloji Araştırmaları Dergisi

Cilt: 15 Sayı: 1 - Bahar 2012

Sociological Association, Turkey

Journal of Sociological Research

Vol.: 15 Nr.: 1 - Spring 2012

.....

Genç Bireylerin Cep Telefonu Kullanımı ve Bireysel Güvenlik: Üniversite đrencilerinin Cep Telefonunu Bireysel Güvenlik Amaçlı Kullanımları

Mine ÖZAŞÇILAR

GENÇ BİREYLERİN CEP TELEFONU KULLANIMI VE BİREYSEL GÜVENLİK: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CEP TELEFONUNU BİREYSEL GÜVENLİK AMAÇLI KULLANIMLARI

Mine ÖZAŞÇILAR¹

Öz

Bilgisayarlar gibi cep telefonu günlük yaşamımızın temel bir parçası haline gelmiştir. Çalışma, cep telefonu üreticilerinin en önemli hedeflerinden gençlerin, özellikle üniversite öğrencilerinin, cep telefonu kullanımı ile ilgili algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, cep telefonunun bireysel güvenlik aracı olarak kullanımı ile ilgili üniversite öğrencilerinin bireysel deneyimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemlerinden odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu 18 – 25 yaş arasında İstanbul'da yaşayan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Odak grup neticesinde elde edilen veriler; öğrencilerin, cep telefonun bireysel güvenlik amaçlı kullanımına ilişkin bireysel görüşlerini ve deneyimlerini içermektedir. Çalışma neticesinde; cep telefonu kullanımının en yaygın biçiminin sosyalleşme ve güvenlik amaçlı olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin cep telefonlarını acil bir durumda ve tehlike anında yardım istemek ya da polise herhangi bir şüpheli durumu bildirmek amacıyla kullandıkları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: *cep telefonu, üniversite öğrencileri, İstanbul, odak grup çalışması*

---

¹ Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Lund University, Sociology of Law, Ziyaretçi Öğretim Üyesi

Abstract

Like the personal computers, the mobile phone has rapidly spread in the course of our basic everyday lives. The current study was undertaken to better understand the perceptions of cell phone usage among university students in İstanbul. The study adopted the qualitative (focus groups) approach, to examine issues arising from the popular social use of the cell phone. The data stems from a survey of Turkish University students aged 18-25. The data suggests university students have various feelings and attitudes toward cell phone usage. The results verify the importance of sociability and security as motives for cellular phone usage. University students use their mobile phones to call for help or report various dangers and emergencies.

Key Words: *cell phone, university students, İstanbul, focus group*

1. Giriş

Manuel Castells (1997 : 10); enformasyon çağında, karmaşık iletişim ağının sosyal ilişkileri tanımladığını vurgular. Değişen sosyal ilişkiler teknolojik değişimin bir yansımasıdır. Enformatik teknolojik dönüşümün 1970’li yıllarda başlaması (masaüstü bilgisayarlar, internet kullanımı gibi), 1980’lerde kapitalizmin yeniden yapılandırılması (küreselleşme, komünizmin çöküşü, refah devletinin zayıflaması gibi) ve 1960’larda ortaya çıkan sosyo- kültürel hareketler (feminizm, barış ve çevre hareketleri gibi) de sosyal iletişim ağlarını dönüştürmüştür (Castells, 1997 : 12).

“Teknoloji toplumu mu şekillendirir?” ya da “Toplum mu teknolojiyi şekillendirir?” sorularının tartışıldığı 20 yüzyıl sonlarında, cep telefonu kullanımının yaygınlığı ve çeşitliliği teknolojik yenilikleri şekillendirirken teknolojik yeniliklerin de sosyal ilişkileri şekillendirdiği görülmektedir. Cep telefonunun fonksiyonel özelliği, diğer bir deyişle iletişim amaçlı kullanımının yanı sıra; bireylerarası iletişimin kısa mesaj servisi ile internete erişimini, görüntü gönderme/almanın ve bulunulan alanın paylaşımının sağlanması ile de cep telefonu kullanımı bireylerin yaşamında önemli bir yer edinmiştir. Cep telefonunun tarihsel gelişiminin, bireylerin cep telefonunu anlamlandırma ve kullanma biçimlerini şekillendirdiği görülmüştür (Humphreys, 2005 : 821; 2007 : 32).

Dünyada 2010 yılının ilk çeyreğinde, cep telefonu kullanıcı sayısının 5,3 milyardır (GSM Association, 2010). Cep telefonu kullanıcı dağılımına bakıldığında; kullanıcıların üçte birinin Avrupa’da, % 40’nın Asya’da ve dörtte birden daha azının da Amerika’da olduğu görülmektedir. Kullanıcıların %3’ü Afrika’da ve %1’i ise Okyanusya’da yer almaktadır (ITU, 2003). Nielson Medya araştırması sonuçlarına göre, cep telefonu kullanımı sıralamasında Hong Kong (% 95) ilk sırada, Kuzey Kore (% 93) ise ikinci sırada yer almaktadır. Aynı araştırma sonuçlarına göre; cep telefonu kullanım oranı İngiltere’de % 92, Singapur’da % 89, Avustralya’da % 87, Amerika’da % 71, Çin’de % 73 ‘tür (Nielson Media Research, AFX, 2006).

Dünyada cep telefonu kullanımına ayrılan zaman diliminin de hızlı bir artış gösterdiği belirlenmiştir. Özellikle 2000 yılından 2007 yılına kadar geçen dönemde cep telefonu

kullanıcılarının cep telefonu kullanımına ayırdıkları zamanın % 40 oranda arttığı görülmüştür.

Türkiye’de 1994 yılında başlayan cep telefonu kullanımı, hızlı bir artış göstermiştir..1994 yılında 80,000 olan cep telefonu kullanıcı sayısı, 2000 yılında 8 milyona ulaşmıştır. Türkiye’de 2001 yılında hanelerin % 50,2 ‘si cep telefonu teknolojisinden yararlanırken, 2010 yılında % 90,5 ‘e yükseldiği görülmüştür (Tübitak-Bilten, 2001; TUIK, 2010).

Cep Telefonu Kullanımının Sosyolojik Boyutu

Yeni medya teknolojilerinden cep telefonunun, kullanımının yaygınlaşması ile bireylerin günlük yaşamlarına olan etkisi artmıştır. Cep telefonunun, kolay ulaşılabilir ve bireylerin her zaman ve her yerde yanlarında bulundurabildikleri bir iletişim aracı olması nedeniyle günlük yaşamda kullanım alanları genişlemiştir (Ling, 2003 : 18). Bireylerin cep telefonu kullanımları ve kullanım biçimleri birçok sosyolojik araştırmanın temel konusu olmaktadır.

Cep telefonu teknolojileri sürekli ve hızlı bir biçimde değişmektedir. Bu değişimle beraber cep telefonunun kullanım alanları, biçimleri yeniden tanımlanmaktadır. Başlangıçta, cep telefonları kablosuz iletişim aracı olarak tanımlanırken, günümüzde internet bağlantısını, kısa mesaj servisi ile yazılı iletişimi, fotoğraf, video gibi görsel öğeleri de içeren kişiler arası bir iletişim aracıdır. Bunun yanı sıra her geçen gün cep telefonu cihazlarındaki değişim de dikkat çekmektedir. Cep telefonlarının teknolojik özellikleri geliştikçe boyutları da küçülmektedir.

Cep telefonlarının yaygınlaşmasının ve model çeşitliliğinin dışında; cep telefonları “mobilité” özelliği ile de dikkat çekmektedir. Cep telefonunun “mobilité” özelliğini sağlayan, taşınabilir boyut ve ağırlıkta olmasıdır. “Mobilité” özelliği, cep telefonunun bireylerin yaşamının her alanına girmesine neden olmuştur. Cep telefonu kullanım alanları ile ilgili yapılan çalışmalarda, bireylerin cep telefonunu en çok evde ve işyerinde kullandığı görülmektedir (Ling, 2003).

Cep telefonu kullanıcının her an yanında bulundurduğu bir iletişim aracıdır. Bireylerin cep telefonunu kendi ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda kullanmaları neticesinde cep telefonu

kullanım biçimleri kullanıcılar arası farklılıklar göstermektedir. Cep telefonunu bireylerin her an yanında bulundurduğu bir iletişim aracı olmasının ötesinde; bireylerin kimliklerini simgeleyen bir objeye dönüşmüştür. Cep telefonu kullanımı sosyal statü ya da moda sembolü olarak da bireyler tarafından anlamlandırılmaktadır. Tercih edilen cep telefonunun markası, çağrı zil sesleri, masaüstünde kullanılan görsel öğeler, cep telefonunun modeli, rengi, cep telefonu aksesuarları bireylerin cep telefonlarını kişiselleştirme (personalize) çabalarını simgelemektedir.

Cep telefonunun üçüncü temel özelliği; ulaşılabilirliğidir. Birçok cep telefonu kullanıcısı cep telefonları yanlarında olmadığına kendilerini, iletişim halinde olamama durumu nedeniyle yalnız hissettikleri ve endişe duyduklarını bildirmişlerdir (Humphreys, 2003 : 45, 2007 : 32; Rainie ve Keeter, 2006 : 26). Cep telefonunun, iletişim amaçlı kullanımının yanısıra oyun oynamak, ajanda, hatırlatma servisleri gibi hem eğlence amaçlı hem de iş amaçlı kullanıldığı görülmüştür. Cep telefonu ile bireyler her zaman her yerde ulaşılabilir durumdadır. Ulaşılabilir olma durumu bireylerin sosyal ilişkilerini yönetme şekillerine etki etmektedir (Humphreys, 2007). Bireylerin her zaman ulaşılabilir olmaları yakınları ya da başkaları tarafından rahatsız edilmelerine de neden olmaktadır. Cep telefonu ile ulaşılabilirlik durumu sosyal ilişkiler ağının yaygınlığını, sıklığını ve biçimini de yeniden şekillendirmiştir (Haddon, 2000 : 47; 2001 : 119).

Cep telefonunun bu üç temel özelliği mobil sosyal iletişimi şekillendirmiştir. Cep telefonu ile ilgili yapılan sosyolojik çalışmalar, cep telefonunun “mobilité”, kişiselleştirme ve ulaşılabilirlik özelliklerinden yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Cep telefonu kullanımı ile ilgili çalışmaların çoğunlukla gençler üzerinde olduğu görülmüştür (Caronia, 2004 : 36). Cep telefonu kullanımını günlük yaşamlarına en hızlı biçimde adapte eden grubun 16 – 28 yaş arası gençler olduğu görülmüştür (Ling, 2003 : 85; Ling ve Yttri, 2002 : 145). Özcan ve Koçak’ın 2003 yılında Türkiye’de gerçekleştirdiği “Cep Telefonu Kullanımı İhtiyaç ya da Statü Sembolü mü?” başlıklı çalışmada; cep telefonu kullanıcılarının ağırlıklı olarak 18–25 yaş grubundakiler (% 49,1) olduğu görülmüştür (Özcan ve Koçak, 2003 : 246). Gençlerin cep telefonunu, toplumdaki diğer yaş gruplarına oranla daha yaygın kullanım nedenlerini açıklayan birçok görüş yer almaktadır. Literatürdeki görüşlerden en dikkat çekenleri; gençlerin “tipik” tüketim kültürü özelliği göstermeleri, genç bireylerin açık görüşlü olmaları ve sosyal hayatta görünür biçimde

yer almalarıdır. Genç bireylerin yeni teknolojileri tüketim biçimi, günümüz “postmodern” yaşam biçimini ve tüketim biçimlerini temsil etmektedir. “Net (Kesintisiz) Jenerasyon”un artan etkisinin sonucu olarak, gençlerin sadece tüketim biçimlerinin görünürlüğünde değil ayrıca tüketim biçimlerinin yeniden üretiminde de etkisi artmaktadır (Wilska, 2003 : 445). Örneğin; Kısa Mesaj Servisi’ni bir sosyal iletişim aracı olarak kullanmaya başlayan ilk yaş grubu gençlerdir (Oksman ve Turtainen, 2004: 206). Cep telefonu endüstrisi de mp3 müzik çalar, kamera, internet ve radyo gibi yeni tasarım ve uygulamaları gençlerin tercihlerine göre belirlemektedir (Thulin ve Vilhelmson, 2007: 242).

Cep telefonu kullanımı ile ilgili yapılan birçok çalışmada cep telefonu kullanıcılarının genç bireyler olduğu görülmüştür. Özellikle Norveç’te (Ling, 2003), Japonya’da (Hashimoto, 2002), Finlandiya’da (Kaeseniemi ve Rautiainen, 2002), İtalya’da (Mante ve ark., 2001), İngiltere’de (Harper, 2003), Filipinler’de (Ellwood-Clayton, 2003) ve Kore’de (Bae, 2002; 2001) cep telefonu kullanımının en yaygın olduğu yaş grubunun gençler olduğu görülmüştür.

John Urry (2000 : 62), Castells gibi teknolojik gelişimden çok “mobilite (hareketlilik)” kavramına yoğunlaşarak, mobilitenin sadece bireylerin hareketliliği olmadığını, aynı zamanda diğer fikirlerin, görüntülerin, teknolojilerin de çeşitli alanlara taşınması olduğunu vurgular. İnterneti küreselleşme olarak tanımlarsak, cep telefonunu da lokalizasyon olarak tanımlayabiliriz. Cep telefonu, yerel sosyal bağlar ve yeni teknolojik gelişmeleri birleştirmeye hizmet etmektedir. Urry (2000 : 42), sadece ulusal düzlemde belirli bir toplumla sınırlı olmayan küresel akışı ele aldığı “Cep Telefonu Sosyolojisi” başlıklı çalışmasında; 1990’lardaki ses ikonunun cep telefonu çağrı zil sesi olduğunu belirtmiştir. Cep telefonundan internete ulaşımın sağlandığı ikinci nesile geçiş döneminde, cep telefonunun iş alanındaki kullanım yaygınlığına paralel genç nüfusun boş zaman değerlendirme aracı olma özelliğini kazanması ile de cep telefonu kullanımında çarpıcı bir artış görülmektedir.

Cep telefonunun sosyal hayattaki yeri ve kültürel değeri ile ilgili çalışmalar, özellikle cep telefonunun kullanım alanlarının genişlemesine paralel olarak kullanımının artışına, bireylerin günlük hayattaki iletişim tercihlerine ve tercih nedenlerine, sosyal yaşamlarına ve ilişkilerine

etkisine odaklanmıştır. Bireylerin günlük hayatlarındaki iletişim kalitesi ve biçimi, bireylerin günlük yaşamına farklı boyutlarda etki etmektedir. Ling (2003 : 49), “Mobil Bağlantı: Cep Telefonunun Topluma etkisi” (“The Mobile Connection : The Cell Phone’s Impact on Society.”) başlıklı kitabında cep telefonunun bireylerin ihtiyaç ve amaçlarına uygun biçimde kullanımının günlük hayatlarına etkisi ve cep telefonu kullanımının bireylerin günlük hayat aktivitelerini şekillendirme biçimlerine odaklanmıştır (Ling, 2003).

Cep telefonunun bireylerin iletişim biçimi tercihlerine, bireylerin günlük hayat aktivitelerinin koordinasyonuna ve bireylerin güvende hissetme durumuna etkisi, bağımlılık boyutu, statü sembolü olma özelliği ve cep telefonunun halka açık alanlarda kullanımının yarattığı yeni kamusal alan kavramı gibi cep telefonunun farklı boyutları ile ilgili birçok sosyolojik çalışma gerçekleştirilmiştir.

Cep Telefonu Kullanımı ve Bireysel Güvenlik

Bireyler, cep telefonlarını ceplerinde, çantalarında her zaman ulaşabilecekleri yerlerde taşımaktadır (Sunderland, 1999: 109). Cep telefonunun yaygın kullanımı gençlerin yaşamlarını özellikle sosyal yaşamları bakımından etkilemektedir (Katz, 2003 : 13, Kopomaa, 2002: 23). Cep telefonunun bireylerin güvenlik duygularına etkisi olduğu görülmüştür (Nasar, Hecht ve Wener, 2007 :867). Çalışmalarda, cep telefonu ve güvenlik duygusunun en fazla kadınlar tarafından ilişkilendirildiği görülmüştür (Burgos, 1999; Katz, 2003 :23). Cep telefonu kullanıcılarının çoğunlukla çocuk sahibi olan aileler olduğu belirlenmiştir (Katz ve Aspden, 1998 : 145; Rice ve Katz, 2003: 561).

Bireylerin cep telefonlarını yanlarında buldurmaları, kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Diğer yandan, cep telefonu bireyleri riskli davranışlara yönlendirmektedir. Cep telefonu bireylerin buldukları alanlar ile ilgili algılarını etkilemektedir. Çalışmalarda, cep telefonu ile konuşmanın kullanıcıların dikkatini dağıttığı ve reaksiyonlarını yavaşlattığı, bu nedenle de herhangi bir kazanın gerçekleşme ihtimalini arttırdığı görülmüştür (McKnight ve McKnight, 1993: 261; Violanti, 1997: 425; Lambie ve ark., 1999 : 619; Parkes ve Hooijmeijer, 2000).

Cep telefonu kullanımının iki farklı güvenlik boyutu bulunmaktadır. Birincisi, bireylerin cep telefonunu acil durumlarda iletişim kurmak için güvenlik amacıyla taşımalarını içermektedir (Green, 2001 : 42; 2002: 165). Avustralya’da yapılan çalışmada cep telefonu kullanıcılarının % 5’inin cep telefonundan bir suç olayını ihbar ettikleri görülmüştür (Chapman ve Schofield, 1998: 817). Avrupa’da yapılan benzer çalışmada da cep telefonu kullanıcılarının % 82’si, “cep telefonu acil durumlarda çok kullanışlıdır” görüşüne katıldıklarını bildirmişlerdir (Ling, 2003: 51). Özellikle genç kullanıcıların bu görüşe diğer yaş gruplarına oranla daha fazla katıldığı görülmüştür.

İkinci olarak cep telefonu bireylerin kendilerini yeterince güvende hissetmeleri neticesinde daha fazla risk davranışlarında bulunmalarına neden olmaktadır. Cep telefonu kullanıcıları cep telefonları yanlarında olduğu zamanlarda suç nedeniyle güvensiz olduğunu düşündükleri bölgelere gitmektedirler. Örneğin; gece yalnız yürümenin güvensiz olduğunu düşündükleri bölgelere, cep telefonları yanlarında olduğunda gitmenin güvenli olduğunu düşünerek gitmektedirler. Bireyler cep telefonları yanlarında olduğu takdirde tanımadıkları yerlere gideceklerini bildirmiştir (Pain ve ark., 2005: 821). Davis (1992), Hawaii’de gerçekleştirdiği çalışma neticesinde; cep telefonunun bireylerde ‘özgürlük’ ve ‘bağımsızlık’ duygusu yaratarak, cep telefonu kullanımının bireyleri macera ya da risk içeren davranışlara yönelttiğini belirlemiştir (Davis, 1992: 56). Aynı çalışmada, bireyler cep telefonunu, güvenlik ‘bariyeri’ olarak tanımlamakta ve cep telefonlarını yanlarında buldukları zamanlarda iyi bilmedikleri ya da daha önce gitmekten çekindikleri bölgelere gittiklerini ifade etmişlerdir (Davis, 1992: 78).

Cep telefonu ile konuşan bireylerin buldukları alanlar ile ilgili bireylerin risk farkındalıklarını azaltmaktadır. Bu durum, özellikle cep telefonu kullanan sürücülerin güvenliğini etkilemektedir (Chen, 2001: 171; Liu ve Lee, 2006: 102; Rosenbloom, 2006: 30; Svenson ve Patent, 2005: 185; Lambie ve ark., 2002: 224; Cohen ve Graham, 2003: 10). Cep telefonu kullanan sürücüler, araç sürüş hızlarını azaltmaları nedeni ile diğer sürücülerin trafik güvenliğini tehdit etmektedirler. Cep telefonu kullanan sürücülerinin kişisel özellikleri sürüş yeteneği ve sürüş tecrübesinin de trafik kazası yapma olasılığına etki ettiği belirtilmiştir (Evans,

1991: 52; Briem ve Hedman, 1995: 2541).

Cep telefonunun güvenlik boyutu bireylere her yerde ve her zaman iletişim imkânı sağlaması ile ilişkilidir. Bireyler için, herhangi bir acil durumda yardım alabilecekleri kişilere ulaşma imkânını sağlaması nedeniyle cep telefonu, güven verici bir “obje” olmaktadır. Çalışmalarda, özellikle kadınların, suç bakımından güvensiz hissettikleri durumlarda, yakın aile bireyleri ya da arkadaşları ile iletişime geçtikleri görülmüştür (Ling, 2003 : 53). Bu nedenle cep telefonu bireylerin suç mağduru olma korkularını azaltmak amacıyla taşıdıkları bir “obje” haline gelmiştir. Suç mağduru olma korkusunun kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Ferraro, 1996 : 48; Özaşçılar, 2009: 14). Suç mağduru olma korkusu verileriyle paralel olarak, cep telefonunu güvenlik amacıyla kullananların çoğunlukta kadınlar olduğu görülmüştür (Ling, 2003: 65; Nasar ve ark., 2007: 868).

Cep telefonu, ebeveynlerin, çocuklarının güvenlikleri ile ilgili endişelerini de azaltmaktadır. Ebeveynler çocuklarına, cep telefonları yanlarında olduğu takdirde, eve dönüş saatleri ya da gidecekleri yerler ile ilgili daha esnek davranmaktadırlar (Pain ve ark., 2005: 816). Gençler yanlarında aileleri olmadan, daha önce gidemedikleri yerlere gidebilmekte, vakitlerinin çoğunluğunu ev dışı yerlerde geçirmeye başlamaktadırlar. Aileler, çocuklarının nerede oldukları bilgisini cep telefonu ile takip edebildiklerinden; çocuklarına istedikleri an ulaşabileceklerini bildikleri takdirde çocuklarının dışarıda olmalarından rahatsızlık duymamaktadırlar. Ebeveynler cep telefonu ile çocuklarını daha fazla kontrol edebildiklerini düşünmektedirler, ancak çocuklar her zaman buldukları yerler ile ilgili doğru bilgiler vermemektedirler (Pain ve ark., 2005: 821). Gençlerin daha önce gitmedikleri yerlere gitmeleri ve daha geç saatlere kadar dışarıda olmaları neticesinde, gençlerin fark edilir düzeyde risk alma davranışları sergiledikleri görülmüştür.

Bunun yanında, cep telefonlarının küresel yer gösterim özelliği ile ebeveynler çocuklarının nerede olduklarını öğrenebilmektedirler (Weale, 2002; Jones ve ark., 2003: 171). Gençler cep telefonu ile sosyal bağımsızlıklarını ilan ederken, aileler de çocuklarının nerede oldukları bilgisine ulaşabildikleri için çocukları dışarıda olsada, onları kontrol altında tuttuklarını düşünmektedirler. Cep telefonu, gençlerin ev dışı alanlarda aileleri tarafından

denetimlerini sağlamaktadır.

Cep telefonu, özellikle 11 ile 15 yaş arasındaki çocuklar için yeni bir sorunu da ortaya çıkarmıştır. Cep telefonu kullanan çocuklar cinsel istismara açık duruma gelmişlerdir. Özellikle, aileleri tarafından kontrol altında tutulmayan çocukların cep telefonu ile pedofillerin hedefi olma ve cinsel istismar mağduru olma riskleri artmaktadır (Valentine ve Holloway, 2001: 78; Holloway ve Valentine, 2003: 19).

Cep telefonu kullanıcılarının çoğunlukla gençler olmasının yanı sıra gündelik hayat aktivitelerine cep telefonu kullanımını en hızlı ve yoğun biçimde adapte eden yaş grubu da gençlerdir. Bu nedenle; cep telefonu kullanımının, bireylerin kendilerini güvende hissetmelerine, günlük hayat aktivitelerini organize etmelerine, günlük iletişim biçimlerini dönüştürmesi doğrultusunda gündelik hayata etkisini belirlemek ve cep telefonunun sembolik anlamlarının değerlendirilmesi amacı doğrultusunda 18–25 yaş arası gençler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Cep telefonu kullanımı bireylerde güvenlik hissini arttırmaktadır. Bu nedenle, cep telefonu kullanımı bireylerin suç mağduru olma korkularının neticesinde edindikleri suçtan korunma davranışlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalar suç mağduru olma korkusu neticesinde gelişen üç farklı davranış biçimi belirlemiştir. Davranış biçimleri; sakıncı, koruyucu ve kolektiftir. Sakıncı önlemler; suç bakımından güvensiz bulunan bölgelerden uzak durma; koruyucu önlemler silah taşıma ya da kendini savunmaya yönelik teknikler öğrenme davranışlarını içermektedir. Kolektif tepki davranışlarına örnek olarak; bireylerin yaşadıkları bölgelerdeki diğer kişilerle iletişime geçmeleri, şüpheli kişileri izlemeleri, şüpheli olaylara müdahale etmeleri ve suç bakımından güvensiz bölgelere yakınlarının ya da tanıdıklarının eşlik etmesini talep etmeleri gibi kolektif davranışları içermektedir. Bu noktada; cep telefonu kullanımı koruyucu ve kolektif davranış olarak nitelendirilir. Acil durumlarda ya da beklenmedik durumlarda polise ya da ilgili yerlere haber vermek amacıyla cep telefonu kullanılmak kolektif davranıştır. Cep telefonu ile suçlunun ya da olayın fotoğrafının çekilerek polise gösterilmesi de kolektif davranışa örnek teşkil etmektedir. Bireyler kendilerini suç mağduru olma bakımından

güvensiz hissettiklerinde cep telefonları ile yakınlarını aramakta ve onların yanlarında olduğu hissi ile kendilerini güvende hissetmektedirler. Cep telefonu kullanımı, suç mağduru olma korku reaksiyon biçimi koruyucu ve kolektif davranış olarak tanımlandığında; suçtan kaçınıcı davranışları azaltmakta ve bireylerde suç mağduriyeti bakımından güvende olma hissi yaratmaktadır. Diğer bir deyişle; cep telefonu bireyleri ‘diğer’² zamanlarda gitmeyecekleri yerlere ya da yapmayacakları davranışlara yöneltmektedir.

2. Amaç ve Yöntem

Çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin cep telefonlarını güvenlik amacıyla kullanım durumlarını, günlük hayatta cep telefonu kullanım stillerini, bireysel güvenlik ve cep telefonu ile ilgili algılarını, kısa mesaj yazım stillerini, herhangi bir acil durumda cep telefonu kullanım durumlarını, cep telefonu ile bağlantılı suç mağduru olma deneyimlerini belirlemektir. Belirtilen amaç doğrultusunda, katılımcıların “cep telefonu ve bireysel güvenlik ile ilgili hikâyeleri”ni elde etmek amacıyla odak grup (focus group) çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öncelikle bireylerin cep telefonu kullanım stilleri belirlenerek, bireysel güvenlik ve cep telefonu ile ilgili ifadeleri ve deneyimleri elde edilmiştir.

Odak grup çalışmasına katılım kartopu yöntemi ile elde edilen üniversite öğrencilerinin elektronik posta adreslerine gönderilen e-postalar aracılığıyla sağlanmıştır. Odak grup çalışmasına katılacağını bildiren öğrenciler, eğitim gördükleri üniversiteleri dikkate alınarak 6 kişiden oluşan 4 grup oluşturulmuştur. Odak grup çalışmasına katılım gönüllülük esasına dayalı olmuştur. . Literatürde de belirtildiği üzere; odak grup çalışmasında yer alacak katılımcılar, araştırma yapılan başlığa odaklanmış ve başlıkla ilgili anlatacakları olan, benzer sosyo-karakterde olan ve birbirleriyle kolay iletişime geçebilecek bireylerden oluşmalıdır (Krueger, 1994; Rabiee, 2004). Odak grup çalışması verilerinin güvenilirliğinin sağlanması amacıyla belirli konu başlığı altında 3 ya da 4 odak grup çalışması gereklidir. Odak grup çalışması başlıkları; bireysel güvenlik, cep telefonu kullanma nedenleri, cep telefonu ve günlük hayat aktivite koordinasyonları, iletişim biçimleri, kısa mesaj servisinde kullanılan kelimeler, kısaltma ve nidalar, cep telefonu ile ilgili mağduriyet deneyimleridir.

2 Diğer zamanlar bireylerin yanlarında cep telefonları olmadığı ya da cep telefonu kullanmadıkları dönemde suç bakımından güvensiz buldukları bölgelere gitmedikleri dönemi içermektedir. Bireyler kendilerini cep telefonları ile güvende hissettiklerinden artık birçok bölge onlar için güvenli olarak algılanmaktadır.

Odak grup çalışmaları Bahçeşehir Üniversitesi'nin Odak Grup Laboratuvar'ında gerçekleştirilmiştir. Odak grup çalışmaları literatürde de önerilen şekilde yaklaşık 90 ile 120 dakika sürmüştür (Rabiee, 2004). Çalışmaya başlamadan önce katılımcılar odak grup çalışmasının amacı ve içeriği ile ilgili anlaşılır bir dille bilgilendirilmiştir. Çalışma sırasında ses ve video kaydının yapılması konusunda da katılımcıların onayları alınmıştır. Elde edilen bilgilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı ve kimlik bilgilerinin veri analizlerinde gizli tutulacağı belirtilmiştir.

Odak grup çalışmaları tamamlandıktan sonra kameraya kaydedilen ses kayıtlarının transkripsiyonu gerçekleştirilmiştir. Transkripsiyonu yapılan diyaloglar ve konuşmalar kantitatif analizin başlangıç aşaması olarak da belirlenen yöntemle birçok kez okunmuştur (Maxwell,1996). Yukarıda belirtilen başlıklar doğrultusunda kayıtlar değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında kullanılan veriler gençlerin cep telefonu kullanım stillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen nitel ve nicel araştırma yöntemini içeren kapsamlı bir çalışmanın nitel verisini oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. İstanbul'daki 4 farklı vakıf üniversitesi öğrencilerinden oluşan 6'şar kişilik 4 odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir³. Çalışmada 18 kadın ve 6 erkek yer almıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21'dir.

Cep telefonu kullanımının üniversite öğrencilerinin hayatındaki yeri

Üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun cep telefonunu kullanmaya 15 yaşında başladığı görülmektedir. Alış nedenleri sorulduğunda ise; birbirine benzer cevaplar bildirmişlerdir : “herkeste olduğu için”, “arkadaşlarımla ve ailemle iletişimde olmak için”, “sosyal statü”, “büyüdüğümü hissetmek için”, “ailem bende bulunmasını istedi” ifadelerinin sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların suç bakımından kendilerini güvende hissetme, sosyal statü kazanma, iletişim halinde olma istekleri doğrultusunda cep telefonu kullanmaya başladıkları

³ Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup devlet üniversitelerine devam eden öğrencilerin katılımı sağlanamamıştır. Örneklem seçimindeki ölçüt İstanbul'daki üniversitelerden herhangi birinin öğrencisi olmaktır.

görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu (9 katılımcı) cep telefonu kullanma nedeni olarak “herkeste olduğu için” cevabını bildirmiştir. “Herkeste olduğu” için cevabını iki farklı biçimde değerlendirmek mümkündür. İlk olarak; bireyler ‘diğer’ cep telefonu kullanıcılarına özenmeleri nedeniyle cep telefonu kullanmaya başlamaktadırlar., İkinci olarak ise; günümüzde kişilerarası iletişimin temel aracının cep telefonu olması nedeniyle ‘diğer’ bireylerle iletişime geçmenin temel koşulu cep telefonu kullanmaktır.

Cep telefonu kullanma nedenini katılımcıların deyişiyile “heves” olarak belirtenlerin cep telefonu kullanımını yaşamlarında gerekli görmediklerini sadece “herkeste olduğu” için aldıklarını belirttikleri görülmüştür:

K1 : “herkesin var benim de olsun hem o dönem erkek arkadaşım da vardı onunla da konuşmak için”

E1 : “çocukluk hevesi çok lazım değildi”,

K2 : “herkes aldığı için aldım, çok gerekli değildi”.

Katılımcılar, cep telefonunu aileleri ile kesintisiz iletişimlerini sağlayan bir iletişim aracı olarak gördüklerini ve ailelerin isteğiyle cep telefonu kullanmaya başladıklarını vurgulamıştır. Özellikle kadın katılımcıların ailelerinin, cep telefonu sahipliği konusunda erkek katılımcılara oranla daha etkili olduğu görülmektedir:

“depem olduğu dönemde annem bana ulaşabilmek için almıştı bana”

“dershaneye başlamıştım evden uzaktı, annem bana ulaşmak için cep telefonu aldı”

“dışarı çıkmaya başladığım zamandı, ailem yanımda cep telefonu bulunmasını istediler”

“hafta sonları dershaneye gidiyordum, hafta sonları kullanıyordum hafta içi benden alıyorlardı”.

Erkek katılımcıların çoğunluğu ise; sosyal statü olarak cep telefonu kullanmaya başladıklarını bildirmiştir.

“ortama giriyorum erkeksin herkesin elinde var, dedim anneme bende istiyorum, bir statü yani”

“Cep telefonu lükstü ama ben, sosyal statüyü temsil ediyordu, kendi harçlığımla aldım”

Diğer yandan; cep telefonunu katılımcıların kendilerini “büyümüş” hissetmek için de kullandıkları görülmektedir:

K3 : “annemlere çok ısrar ettim karne ödülü olarak aldılar, büyüdüğümü hissetmek için”

Kısa mesaj servislerinde kullanılan kısaltmalar ve ifadeler

Katılımcıların cep telefonu kullanım stilleri başlığı altında kısa mesaj servislerinde kullanılan ifadeler ve kısaltmalar incelenmiştir. Cep telefonu ve kısa mesaj servisi kullanımı ile ilgili çalışmalarda, en çok gençlerin kısa mesaj servisini kullandığı görülmektedir (Ling, 2004; Doering, 2002; Grinter ve Eldridge, 2003; Madell ve Muncer, 2004; Harper, 2001). Kısa mesaj servisinin yaygın kullanım nedeni; istedikleri yerlerde diğer bireyleri rahatsız etmeden kısa mesaj servisi ile iletişime geçebilmeleridir. Çalışmada, katılımcılar daha önceki çalışmalardan farklı olarak kısa mesaj servisini çok fazla tercih etmediklerini bildirmiştir. Bunun en önemli nedeni GSM operatörlerinin sunmuş olduğu uygun fiyatlı konuşma paketleridir. Buna karşın, kısa mesaj kullanmadığını belirten katılımcı olmamıştır. Diğer yandan; katılımcıların tamamı kısa mesajlarda kısaltma kullandıklarını bildirmiştir. Katılımcıların, kısa mesaj gönderirken en çok tercih ettiği kısaltmaların sesli harfleri düşürerek gerçekleştirdikleri kısaltmalar olduğu görülmüştür. . Örneğin ; nrdsn : neredesin; grsrz : görüşürüz,; Nbr: ne haber, Cnm : canım gibidir.

Kısa mesaj servisi “nerdesin?”, “ne zaman?” gibi kısa sorular ve cevaplarla günlük hayat aktivitelerimizi koordine etmemize yardımcı olmaktadır. Avrupa’da paralel biçimde, kısa mesaj servisi arkadaşlık bağının güçlendirilmesini ve devamını sağlayan temel iletişim biçimi olarak görülmektedir (Smoreda ve Thomas, 2001; Crabtree, 2002: 29).

Kısaltmalarda en çok kullanılan ve dikkat çekenler arasında ;“bk@13 : Burger King’te

saat 13:00 ‘da; Kib: kendine iyi bak; Aeo : Allah’a emanet ol; Sçs : seni çok seviyorum” gibi ifadelerin kısaltılmış halini görmekteyiz.

Katılımcıların kısa mesaj servislerinde kullandığı semboller değerlendirilmiştir. Katılımcıların sıklıkla öpücük anlamına gelen “ :* ” işaretini ve gülümseme anlamına gelen “ :) ” işaretini, üzgün sürat ifadesini temsilen de “ :(“ ifadesini kullandıkları görülmüştür.

Medya teknolojileri kullanımına ayrılan günlük zaman dilimi

Üniversite öğrencilerinin medya teknolojileri ile olan ilişkilerini belirlemek amacıyla gün içinde televizyon, internet ve cep telefonuna ayırdıkları zaman dilimi sorulmuştur. Öğrencilerin; gün içinde ortalama 1.06 saatlerini televizyon izlemeye, ortalama 3.18 saatlerini ise internet kullanımına ayırdıkları görülmüştür. Televizyon izlemediğini belirtenler olmasına karşın (küçük bir grup) internet kullanmadığını bildiren olmamıştır.

Öğrencilerin hepsi cep telefonlarını 24 saat açık bıraktıklarını bildirmiştir. Kullanım saatleri ile ilgili olarak ise:

“iletişim için hep yanımda taşıyorum mp3 çalar olarak da kullanıyorum hem de akşamları yatarken çalar saat olarak kullandığım için yanımda olmasına dikkat ediyorum”

“hep açık alarm için de akşamları açık tutuyorum”

“gece de yanımda açık olur ulaşabileceğim bir yerde”

ifadelerinde bulunmuşlardır. Öğrencilerin, özellikle cep telefonu kullanım sürelerine bakıldığında, cep telefonunu sadece iletişim amaçlı kullanmadıkları görülmektedir.

Herhangi bir acil durumda cep telefonu kullanım hikâyeleri

Üniversite öğrencilerinin cep telefonlarını herhangi bir acil durumda kullanımları ile

ilgili bireysel hikâyelerini belirlemek amacıyla konu ile ilgili son bir yıl içinde yaşamış oldukları olayları bildirmeleri istenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu (14 katılımcı) cep telefonunu acil durumda ilgili yerlere haber vermek için kullandığını bildirmiştir. Öğrencilerin kendi ifadeleri ile hikayeleri aşağıdaki gibidir:

“teyzem kanserdi, onun hastalığı için kan gerekiyordu, arkadaşlarıma telefon açtım”

“bir kere trafik kazası geçirmiştik, kötü bir kazaydı, ambulansı ve ailemi aradım cep telefonundan”

“Her ihtiyacım olan her şeyi cep telefonu ile sağlıyorum, acil para isteğimde ailemi arıyorum”

“evimi su bastığında cep telefonuyla tesisatçıyı aradım”

“bir kere yolda giderken bir araba motosiklete çarpmıştı hemen ambulansı aradım”

“bir yakımın rahatsızdı, kalp krizi geçiriyordu, ambulansı aramıştım”

“çok oldu aslında, bir kere asansörde kaldığımda haber verdim arkadaşşıma, bir kere kavga çıkmıştı, bir kere de yangın olduğunda itfaiyeye haber vermişim”

“trafik kazası yaptım o zaman aradım”

“asansörde kalmıştım o zaman aradım” .

Katılımcıların bildirdiği hikâyelerde de görüldüğü gibi, cep telefonu bireylerin acil durum olarak algıladıkları anlarda en hızlı iletişime olanak verdiğiinden tercih edilmektedir.

Katılımcıların cep telefonlarının çalınma durumları ve çalınma hikâyeleri

Cep telefonlarını en çabuk ulaşabilecekleri montlarının cebinde, çantalarının ön gözlerinde ya da ellerinde taşıyan öğrencilerin aynı zamanda hırsızlık suçu mağduru olma risklerini de artırdıkları belirlenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin cep telefonlarının çalınıp çalınmadığı sorulduğunda sadece 4 öğrenci cep telefonunu çaldırıldığını belirtmiştir. Cep telefonlarını çaldıran öğrenciler, cep telefonlarının otobüste ve kafede otururken çalındığını belirtmiştir.

Diğer yandan; cep telefonu hırsızlığına karşı önlem olarak cep telefonlarını nerede taşıdıkları ile ilgili yapılan değerlendirmelerde öğrenciler herhangi bir önlem almadıklarını belirtmişlerdir. Kadın öğrenciler cep telefonlarını genelde çantalarında taşıdıklarını ancak kolay ulaşabilecekleri gözlerde ya da bölümde, erkek öğrenciler ise genelde cep telefonlarını ceplerinde taşıdıklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin konu ile ilgili ifadeleri:

K1 : “çalınmaması için herhangi bir önlem almıyorum, ama yine de ön gözde taşıyorum ama kolay ulaşabileceğim yerde taşıyorum”

K4 : “dikkat etmeye çalışıyorum güvenlik açısından en az tehlikeli neredeyse orada tutmaya çalışıyorum ama cebimde taşıyorum kolay ulaşabilmek için”

K5 : “çalındı, çalınmadı korkum yok, aile hattım cebimde olur, çünkü annem biraz pinpirikli bir insan hani eyvah eyvah kızıma ulaşamadın diye olay olur, ailemin ulaşması için cebimde taşıyorum”

E 2 : “telefonu ilk aldığımda korkum vardı ama şu an yok cebimde taşıırım”.

Katılımcıların, cep telefonlarını ceplerinde ya da çantalarında taşıdıklarını, buna karşın, cep telefonlarının çalınıp çalınmadığını sürekli kontrol ettiklerini ya da çok pahalı bir cep telefonu modeli almadıklarını belirtmişlerdir. . Diğer yandan; katılımcılar yeni bir cep telefonu alırken de “iyisini” almak istediklerini bildirmiştir.

K6 : “maddi değeri çok yüksek tercih etmiyorum, çünkü her an her yerde elimde”

K7 : “bir keresinde babam bana hediye almıştı, o zaman için çok güzel bir telefonda, rahatsızlık duyuyordum, birkaç kere düşürdüm, unuttum ama dertti, sorumluluk ama yine de alırken iyisini almak istiyorum”

K2 : “cep telefonum çalınmadı çünkü kullanıp hemen cebime koyarım, çünkü tahrik oluyor hırsızlara karşı elimde çok fazla tutmam”

K8 : “cep telefonunu ilk aldığıım zaman önemliydi ama şimdi titreşimini duyabileceğim şekilde ya çantamda ya da cebimde taşıyorum”.

Öğrencilerin ifadelerinde cep telefonunu moda ya da sosyal statü sembolü olarak görmelerinin getirmiş olduğu etki ile bireylerin cep telefonu tercihlerinde bir çelişki yaşadığı görülmüştür. Cep telefonlarının çalınma korkusunu yaşarken aynı zamanda da cep telefonu

satın alırken en ‘popüler’ modelleri tercih etme eğiliminde oldukları dikkat çekmektedir.

Cep telefonu ve bireysel güvenlik

Cep telefonu kullanmaya başlama nedenlerinde vurgulandığı gibi öğrencilerin yarısına yakını cep telefonunu güvenlik aracı olarak görmektedir. Cep telefonunu güvenlik aracı olarak görenlerin tamamı kadındır.

Cep telefonunu öğrenciler kendilerini güvende hissetmedikleri zamanlarda ellerinde bulundurdukları ve genellikle de aile üyelerinden biri ya da yakın arkadaşları ile konuşmak için kullandıkları görülmüştür. Katılımcılardan birinin “*erkek arkadaşımı ararım sadece onun sesini duymak bile bana ayrı cesaret veriyor*” ifadesi; katılımcıların yakınlarının sesini duymalarının güvende hissetmelerini sağladığını göstermektedir. Katılımcıların bir bölümü (4 katılımcı) özellikle gece eve yalnız dönerken taksiye bindiklerinde yakınlarına ya da arkadaşlarına taksinin plakasını mesaj attıklarını bildirmiştir. Bunu bildirenlerin tamamı kadındır.

“geceleri taksiye bindiğimde muhakkak taksinin plakasını birkaç arkadaşıma mesaj atarım”

Kadınların büyük çoğunluğunun geceleri eve yalnız dönerken cep telefonu ile konuşur gibi yaparak kendilerini suç bakımından güvende hissettikleri görülmüştür. Kadınlar gerçek anlamda konuşmalar bile dışarıda ‘tehlike’ olarak adlandırdıkları kişilere karşı kendilerinin yalnız olmadıkları izlenimini yaratmak istemektedirler. Özellikle sokakta takip edilme durumlarında yakınlarına ulaştıklarını ya da konuşuyormuş gibi yaptıklarını bildirdikleri dikkat çekmektedir. Kadınların cep telefonlarını kendilerini güvende hissetmek amacıyla kullanım biçimleri aşağıdaki gibidir:

“yolda yürürken gece vakti özellikle biriyle konuşursam ya da konuşuyormuş numarası yapıyorum”

“bir şey olduğunda arayabileceğim bir araç olması güven veriyor, telefon zaten hep yanımda bakkala gittiğimde bile taşıyorum”

“kış döneminde cep telefonumun yanımda olması önemli birinden tedirgin olduğumda telefonumu elime alıyorum, yalnız değilim yardım alabileceğim birilerinin olduğunu bilsinler diye”

“eve dönerken akşamları babam beni sokağın başından alıyor, cep telefonu olmadan onunla iletişim kuramam”

“bir gün peşime biri takılmıştı evimize çok yakın bir yerdi, 1 sokak aşağıdaydı, bende ne yapacağımı bilemedim hemen annemi aradım, gelip beni alın diye”

Katılımcıların cep telefonları olmadığı zamanlarda kendilerini güvende hissetme durumlarını değerlendirmeleri istendiğinde; katılımcıların çoğunluğu (18 katılımcı) cep telefonlarını güvenlik aracı olarak görmediklerini ancak cep telefonları olmadığı zamanlarda yakınlarıyla iletişim kuramama bakımından rahatsızlık duyduklarını bildirmişlerdir:

“bir şey olduğunda arayabileceğim araç olması güven veriyor”

“Kendimi daha güvende hissetmemi sağlıyor ama beni koruyabileceğini düşündüğüm insanlara ulaşabilmemi sağlayan çok büyük bir araç”

“cep telefonu güven veriyor ama şu anlamda bir şey olduğunda arayabileceğimi bilmek bakımından”.

Kadın katılımcılardan biri farklı bir yaklaşımla cep telefonunu güvenlik aracı olarak sadece sert bir cisim niteliğinde savunma aracı biçiminde kullanabileceğini bildirmiş: *“cep telefonunu güvenlik için ancak birinin kafasına atarım”* şeklinde ifade etmiştir.

Kadın katılımcıların 4’ü cep telefonları yanlarında olduğu takdirde ailelerinin istedikleri yere gitmelerine izin verdiğini bildirmiştir.

“ailem evden çımadan önce mutlaka cep telefonunu yanımda buldurmamı tembihler”.

Katılımcılardan biri “*telefonun sinyallerle insanların yerlerini daha kolay buluyorlar*” ifadesiyle cep telefonunu bir güvenlik aracı olarak gördüğünü bildirmiştir. Katılımcılardan biri “*cep telefonumu elimde ya da cebimde taşıyım çantam çalındığında gitmesin ki ilgili yerleri arayabileyim*” şeklindeki ifadesiyle cep telefonunun farklı bir güvenlik boyutunun vurguladığını göstermiştir.

Cep telefonu kullanımının günlük yaşama etkisi

Katılımcılara, cep telefonu kullanımından memnuniyet durumları ve sosyal ilişkilerini ne yönde etkilediği ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu cep telefonu kullanımından memnun olduklarını bildirmişlerdir. Sadece 3 katılımcı cep telefonu kullanımından rahatsız olduğunu belirtmiş ve aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

E 3 : “cep telefonunun devamlı açık olması ve yanımda olması beni rahatsız ediyor, nerede olduğumun bilinmesi beni rahatsız ediyor”

E 4 : “ilk cep telefonum özentiyle başladı ama şu an başka seçeneğim olsa kullanmam, insanların benim ne yaptığımı, nerede olduğumu bilme lüksü olsun istemiyorum”

K 4 : “insanlar arasındaki perdeyi kaldırıyor, şeffaflık getirdi”

Cep telefonu kullanımının günlük yaşamlarını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı sorulduğunda katılımcılar, cep telefonunun günlük yaşamlarını kolaylaştırdığını bildirmiştir. Buna karşın; ifadelerinde bu konuda kararsız kaldıkları görülmüştür. Cep telefonu kullanımının günlük yaşamdaki sosyal ilişkilerini kolaylaştırdığını diğer yandan da sosyal yaşamdaki program değişikliklerinin kolay ve hızlı yapılabilir oluşundan duydukları memnuniyetsizliklerini bildirmişlerdir.

K 9 : “cep telefonu olduğu için planlarımızı çok çabuk bozuyoruz, son anda iptal ediyoruz, eskiden bu şekilde değildi, insanlar bir güne karar verince mutlaka o gün o şey yapılırdı”

K 10 : “tabii ki avantajları var ama insanlar artık çok çabuk arayıp ben gelemiyorum deyip, gelmiyorlar, sen bir plan yapıyorsun onu hemen bozabiliyorlar, verilen sözlerden dönülüyor”

Katılımcılardan biri cep telefonunun kişilerle ilgili olan merakını giderdiğini bildirmiştir.

K 11 : “benim merakımı gideriyor.....karşı taraf o an ne yapıyor merakımı gideriyor”

Cep telefonu kullanımı ile yakın çevrelerinde bulunan kişilerle olan ilişkilerindeki değişimi değerlendirmeleri istendiğinde; katılımcılar özellikle aileleri ile olan ilişkilerinde bir yandan istedikleri yere gitme bakımından bir değişimi vurgularken; diğer yandan da katılımcıların aileleri tarafından sürekli takipte olmaları ve nerede olduklarının biliniyor olunmasından duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir.

K 5 : “cep telefonu olduğu için ailem benim her yere gitmem izin veriyor ama devamlı nerdeyim aramaları rahatsız da ediyor”

E 5 : “cep telefonu ile arkadaşlarımı arıyorum neredelerse yanlarına gidiyorum”

K 4 : “ailemin devamlı nerede ve kiminle olduğumu bilmesi beni rahatsız ediyor”.

Katılımcıların ifadelerinden, cep telefonunun genç bireylerin hayatlarında önemli bir yere sahip olmasına karşın memnun olmadıkları bazı durumlar olduğu görülmektedir.

4. Tartışma

Katılımcıların çoğunluğu, cep telefonu kullanmaya “herkes”in cep telefonu kullanması nedeniyle başladıklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların yakın çevre ve arkadaşlarıyla iletişime geçmelerini sağlayan temel iletişim aracı cep telefonudur. İletişim amaçlı cep telefonu kullanmaya başlama nedeni herkeste olduğu için cep telefonu kullanmaya başlama nedeniyle ilişkilidir. Aoki ve Downes’in 2003 yılında Amerika’da gerçekleştirdiği üniversite öğrencilerinin cep telefonu kullanım değerlendirmeleri ile ilgili odak grup çalışmasında da en çok bildirilen cep telefonu kullanmaya başlama nedeni olarak yakınlarıyla, özellikle aileleriyle, iletişim kurmak yer almaktadır (Aoki ve Downes, 2003 : 356). Cep telefonunu güvenlik amacıyla kullandıklarını bildiren katılımcıların tamamı kadındır.

Katılımcılara cep telefonu kullanımına ayrılan günlük zaman dilimi sorulduğunda katılımcıların büyük çoğunluğu cep telefonlarının 24 saat açık olduğunu bildirmişlerdir. Cep telefonu kullanımını sadece iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda mp3 çalar, sabahları alarm

olarak kullandıklarını da belirtmişlerdir. Cep telefonunu geceleri yanlarında ulaşabilecekleri yerlerde bulundurma nedenleri olarak ise; herhangi bir acil durumda aramak, alarmın sesini duyabilmek ve gece biri aradığında konuşabilmek olduğunu belirtmişlerdir. Benzer biçimde, Aoki ve Downes'in çalışmasında da katılımcılar cep telefonları olmadığı zamanlarda kendilerini yalnız ve 'eksik' hissettiklerini bildirmişlerdir (Aoki ve Downes, 2003: 357).

Cep telefonunu acil durumlarda kullanma durumları incelendiğinde katılımcıların çoğunlukla trafik kazasında cep telefonu ile ambulans ya da ailelerine haber verdikleri görülmüştür. Cep telefonunun acil durumlarda kullanımında sağlık durumu ile ilgili gelişen beklenmedik ve acil durumlarda – trafik kazası, kalp krizi gibi durumlarda- yardım alabilecekleri ilgili yerleri aradıkları görülmüştür.

Katılımcıların cep telefonlarının çalınmaması için cep telefonlarını taşıdıkları yerler ile ilgili yapılan değerlendirmede, katılımcıların cep telefonlarının çalınmasına karşı bir önlem yerine cep telefonlarının sesini duyabilecekleri aynı zamanda da rahat ulaşabilecekleri yerlerde olmasına dikkat ettikleri görülmüştür. Kadınların genelde cep telefonlarını çantalarında ya da ellerinde, erkeklerin ise cep telefonlarını ceplerinde taşıdıkları görülmüştür. Katılımcıların cep telefonlarının çalınması ile ilgili bir endişe taşımalarına karşın cep telefonunun iletişim aracı olma özelliği nedeniyle, cep telefonlarını kolay ulaşabilecekleri yerlerde taşıdıkları görülmüştür. Sadece iki katılımcının cep telefonunun maddi değeri yüksek olmasından rahatsızlık duydukları görülmüştür. Konu ile ilgili önceki çalışmalarda da buna benzer bir rahatsızlığın sadece bir katılımcı tarafından belirtildiği görülmüştür (Aoki ve Downes, 2003: 353). Diğer yandan, sadece dört katılımcının cep telefonu çalınmıştır. Cep telefonu hırsızlığı mağduriyetinin yaygın olmadığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu cep telefonunu doğrudan güvenlik aracı olarak görmek yerine; cep telefonunu herhangi bir durumda yardım alabilecekleri aile üyeleri ya da yakın arkadaş gibi kişilere ulaşabilecekleri bir iletişim aracı olarak görmektedir. Cep telefonunu güvenlik amacıyla kullanırken de kadın katılımcılar tarafından en çok uygulanan yöntem; karanlık bir yoldan geçerken, birilerinin kendilerini takip ettiğini fark ettiklerinde ve gece vakti sadece taksiye bindikleri zaman cep telefonu ile konuşmuş gibi yapmaları ya da yakınlarını aramalarıdır. Daha önceki çalışmalarda da buna benzer yöntemlerin uygulandığı

görülmüştür (Aoki ve Downes, 2003: 354).

Katılımcılar cep telefonu kullanımının günlük hayatlarına etkisi ile ilgili değerlendirmelerde; özellikle arkadaşlarıyla yaptıkları organizasyonlara olan etkisini vurgulamıştır. Katılımcılar arkadaşlarının son anda program değişikliği yaptıklarını ve günlük hayatlarını yeniden organize etmek zorunda kalmalarından duydukları rahatsızlığı bildirmiştir. Katılımcıların çoğunluğu sürekli iletişim halinde olma durumundan duydukları rahatsızlığı vurgulamıştır. Ling'in çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Ling, 2003 : 62).

Katılımcılar, özellikle aileleri ile devamlı iletişim halinde olma ve buldukları yerleri bildirme durumundan duydukları rahatsızlığı belirtmişlerdir. Aoki ve Downes'in çalışmasında da buna benzer sonuçların elde edildiği görülmüştür (Aoki ve Downes, 2003 : 360).

Cep telefonu kullanım stiline, kullanıcıların cinsiyet ve günlük yaşamları bakımından şekillendiği görülmüştür. Özellikle kadınların suç mağduru olma konusunda duyduğu korku düzeyi kadınların kısa mesaj içeriklerine ve cep telefonunu kullanım biçimlerine yansımaktadır. Kadınların cep telefonu ile en sık yakın aile üyeleriyle iletişimde olmaları ve en çok "nerdesin?" gibi soruları içeren kısa mesaj almaları, kadınların cep telefonu kullanımı ve bireysel güvenlik ilişkisini göstermektedir. Aynı zamanda, kadın katılımcılar, cep telefonlarını yanlarında bulduklarında, ailelerinin ya da yakınlarının onlar için daha az endişe ettiğini bildirmiştir.

Katılımcıların, cep telefonunu doğrudan kendilerini güvende hissetme amacıyla kullandıklarını belirtmedikleri görülmüştür. Üniversite öğrencileri için cep telefonunun bir "iletişim" aracı olması bakımından önem taşımaktadır. Katılımcılar, cep telefonu ve bireysel güvenlik ile ilgili anlamlandırmalarını cep telefonunun "iletişim" aracı olma özelliği üzerinden yapılandırmaktadır.

İleriki araştırmalara yol gösterici olma niteliğini taşıyan çalışma, cep telefonu kullanımını bireylerin kendilerini güvende hissetme durumları ile ilişkilendirerek ele almaktadır. Çalışmanın vurgulanması gereken belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Benimsenen metodolojik yöntem

bakımından sadece tanımlayıcı bir çalışma olup, ileriki çalışmalarda nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada uygulanması ile konunun ele alınması gerekmektedir. Odak grup çalışması katılımcıları sadece özel üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Bu nedenle, çalışmada sadece belirli bir yaş grubunun ve sosyal grubun günlük yaşamlarındaki cep telefonu kullanımı değerlendirilmiştir. İleriki çalışmalarda, cep telefonu kullanımı ile oluşan sosyal ve kültürel etkilerin belirlenmesi amacıyla toplumun genelini temsil eden bir araştırma grubuna odaklanılması gerekmektedir.

Kaynakça :

AFX, Nielsen Media Reserarch,

2006 Hong Kong Mobile Phone Penetration highest in Asia, Chinese overtakes US – Survey. <http://en-us.nielsen.com/tab/industries/media>

Aoki, Kumiko ve Downes, Edward, J.

2003 An Analysis of Young People’s Use of and Attitudes Towrd Cell Phones. Telematics and Informatics. 20 (2003) : 349-364.

Bae, J. H.

2001 Generation effect on gratification obtained from mobile phone use and perception as interpersonal communication medium. Korean Journalism and communication Studies. 45 : 160 -188.

Bae, J. H.

2002 Uses and Gratificationsn and Characteristics of Telephone : a comparative study between telephone and mobile phones face to face channel. Korean Journalism and Communication Studies. 18 : 128- 160.

Mcguigan, Jim.

2005 Towards Sociology of The Mobile Phone. Human Technology. 1(1) : 45-57.

Burgos, A.

1999 Student use of cell phone unnecessary, annoying. *UCLA Daily Bruin* online (Aralık) [WWW document]. URL: <http://www.dailybruin.ucla.edu/db/issues/99/12.02/view.burgos.html>

Briem, V., Hedman, L.R.

1995 Behavioural effects of mobile telephone use during simulated driving. Ergonomics 38, 2536–2562.

Caronia, L.ve Caron, A. H.

2004 Constructing a Specific Culture : Young People’s Use of the Mobile Phone as a Social Performance. Convergence. 10 (2) : 28 – 61.

Castells, Manuel

1997 An Introduction to the Information Age. City. 7 : 6-16.

Chapman, S. and W.N. Schofield

1998 Lifesavers and samaritans: emergency use of cellular (mobile) phones in Australia. *Accident Analysis and Prevention*, 30, 6,815–19.

Crabtree, J.

2002 Reality IT – Technology and Everydaylife. London : i Society.

Chen, Y.L.

2001 A preliminary study of the eVect of cellular phone use on driving behavior of individuals. *Mingchi Institute of Technology Journal* 33, 169–172.

Cohen, J. T. Ve Graham, J. D.

2003 A Revised Analysis of Restrictions on the use of cell phones while driving. *Society for Risk Analysis*. 23 (1) : 5-17.

Davis, F.

1992 *Fashion, Culture, and Identity*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Doering, N.

2002 “Have you finished yet? : Communication functions of text messages.” www.receiver.vodafone.com/06/articles/inner05-2.html.

Ellwood-clayton, B.

2003 Virtual Strangers : Young Love and texting in the Filipino archipelago of cyberspace. İçinde : *Mobile Democracy : essays on Society, Self and Politics*. Nyiri, K. (der), Vienna : Passagen Verlag. S. 35-45.

Evans, L.

1991 Traffic Safety and the Driver. Van Nostrand Reinhold, New York.

Ferraro, K. F.

1995 Fear Of Crime Interpreting Victimization Risk. State University Of New York Pres. Albany.

Ferraro, K.F.

1996 Women’s fear of victimization: shadow of sexual assault? *Social Forces* 75, 667–90.

Green, M.

2001 Do mobile phones are an unaacceptable risk? Adequacy of the evidence. Risk Management. 48 (11) : 40 – 48.

Green, N.

2002 Who's watching whom? Monitoring and accountability in mobile relations. İçinde B. Brown, N. Green, and R. Harper (der.), *Wireless world: social,cultural and interaccional issues in mobile technologies*, Springer, London.

Grinter, R., Eldridge, M.

2003 Wan2tlk?: Everyday Text Messaging. CHI, Florida, pp. 441–448.

GSM Association

Global Mobile Connections to Reach Six Billion Milestone, With Asia Pacific Accounting for Half, Reports GSMA <http://www.gsm.org/newsroom/press-releases/2011/6570.htm>

GSM Association

2001 GSM Opertors Subscribers Statistics. <http://gsmworld.com/newsroom/press-releases/2070.htm>

Haddon, L.

2001 “Domestication and Mobile Telephony.” Katz, E. (Der.)“Machines that Become Us” (s. 118-123) New Brunswick. NJ : Transaction.

Haddon, L.

2000 Communications on the Move : the experience odf Mobile Telephony in the 1990s. Farsta . Telia.

Harper, R.

2003 Are Mobiles good or bad for society? İçinde Mobile Democracy : essays on Society, Self and Politics. Nyiri, K. (der), Vienna : Passagen Verlag. S.71-94.

Harper, R.,

2001 The mobile interface: old technologies and new arguments, İçinde: Brown, B., Green, N., Harper, R. (der), *Wireless World*. Springer, Berlin.

Hashimoto, Y.

2002 The Spread of Cellular Phones and Their Influence on young people in Japan. İçinde : The Social and Cultural Impact /Meaning of Mobile Communication, Kim, S. D. (der.), Chunchon : Korea : School of Communication, HAlym University. S. 101-112.

Holloway, S. and Valentine G.

2003 *Cyberkids: children in the information age*. RoutledgeFarmer, London.

Humphreys, L.

2003 Can you Hear me now? A Field Study of Mobile Phone Usage in Public Space. Pennsylvania Üniversitesi, Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. (Proquest veri tabanında yayınlanmıştır).

Humphreys, L.

2005 Cell phones in Public : social interactions in a wireless era. *New Media and Society*. 7 (6) : 810-833. Sage yayınları.

Humphreys, L.

2007 Mobile Sociality and Spatial Practice : A Qualitative Fieldstudy of New Social Networking Technologies. Pennsylvania Üniversitesi, Felsefe Anabilim Dalı Doktora Tezi. (Proquest veri tabanında yayınlanmıştır).

Jones, O., M. Williams and C. Fleuriot

2003 ‘A new sense of place?’ The implications of mobile wearable ICT devices for the geographies of urban childhood. *Children’s Geographies* 1.2, 165–80.

Katz, J. E. ve Aakhus, A.

2002 *Perpetual Contact*. Cambridge : Cambridge University Press.

Katz, J. and P. Aspden

1998 Theory, data and potential impacts of mobile communications: a longitudinal analysis of U.S. national surveys. *Technological Forecasting and Change* 57, 133–57.

Katz, J. E.

2003 *Machines that Become Us*. New Brunswick, NJ : Transaction.

Katz, J.E., M.A.Aakhus, H.D. Kim and M.Turner

2003 'Cross-cultural Comparison of ICTs', in L. Fortunati, J. Katz and R. Riccini (eds) *Mediating the Human Body: Technology, Communication and Fashion*, pp. 75–86. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Katz, J.E. and M.A. Aakhus (eds)

2002 *Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kopomaa, T.

2002 *The City in your Pocket: Birth of the Information Society*. Helsinki : Gaudeamus.

Krueger, RA

1994 *Focus Groups : A practical guide for Applied Research*. Thousan Oaks, CA : Sage Publications.

Lamble, D., T. Kauranen, M. Laakso and H. Summala

1999 Cognitive load and detection thresholds in car following situations: safety implications for using mobile (cellular) telephones while driving. *Accident Analysis and Prevention* 31.6,617–23.

Lamble, D.; Rajalin, S. Ve Summala, H.

2002 *Mobile Phone While Driving : public opinion on restrictions*. Transportation. 29 : 223-236. Kluwer Academic Publisher.

Lee, S. K.

2006 *A Comparative Study of N-Generations Mobile Phone Use Between The U.S. and Korean society*. University of Kansas, İlietşim Fakültesi Yüksek Lisans Tezi. Proquest.

Liska, A. E.; Sanchirico, A.; Reed, M. D.

1988 *Fear Of Crime And Constrained Behavior: Specifying And Estimating A Reciprocal Effects Model*. Social Forces. 66: 827–837.

Liu, B. Ve Lee, Y.

2006 *In-vehicle workload assessment : effects of traffic situations and cellular telephone use*. Journal of Safety Research. 37 : 99-105. Pergamon Publishers.

Ling, Rich

2003 The Mobile Connection : The Cell Phone's Impact on Society. Morgan Kaufmann. Elsevier. San Francisco : CA.

Ling, R. and B. Yttri

2002 'Hyper-coordination Via Mobile Phones in Norway', içinde: J.E.

Katz and M. Aakhus (der) *Perpetual Contact*, pp. 139–69. Cambridge: Cambridge University Press.

Ling, C.; Hwang, W. Ve Salvendy, G.

2006 Diversifies Users' Satisfaction With Advanced Mobile Phone Features. *Universal Access of Information Society*. 10 (1007) : 102-128. Springer – Verlag London.

Madell, D., Muncer, S.

2004 Back from the beach but hanging on the telephone? English adolescents' attitudes and experiences of mobile phones and the internet. *CyberPsychology & Behavior* 7 (3), 359–367.

Mante, M. ve ark.

2001 Checking it out with the people – ICT markets and users in Europe. Heidelberg: EURESCOM.

Maxwell, J. A.

1996 Qualitative Research Design: An interactive Approach. Thousand Oaks, CA : Sage.

McKnight, A.J. and A.S. McKnight

1993 The effect of cellular phone use upon driver attention. *Accident Analysis and Prevention* 25.3, 259–65.

Nasar, J., Hecht, P. Ve Wener, R.

2007 Call If You Have Trouble : mobile phones and safety among college students. *International Journal of Urban and Regional Research*. 31 (4) : 863-873. Blackwell Publishing.

Oksman, V. ve Rautiainen, P.

2004 "Perhaps it is a body part" : How the mobile phone became an organic part of the everyday lives of Finnish children and teenagers. Katz, J. E. (der); "Machine Become Us" s. 201-217. New Brunswick. NJ : Transaction.

Özaşçılar, Mine ve Ziyalar, N.

2009 “Suç Korkusu: İstanbul’da Yaşayan 18–25 Yaş Grubu üniversite Öğrencilerinin Mağdur Olma Riskleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi.” “Fear Of Crime: The Evaluation Of University Students’ Who Live In Istanbul, Aged Between 18 To 25; Perception Of Victimization Risks” *Adli Bilimler Dergisi / Turkish Journal of Forensic Sciences*, 8 (1): 7 -17, 2009.

Özcan, Y.Z. ve Koçak, A.

2003 Research Note: A Need or a status Symbol? Use of Cellular Telephones in Turkey. *European Journal of Communication*. 18 (2) : 241-254. Sage Yayınları.

Pain, R., S. Grundy and S. Gill with E.Towner, G. Sparks and K. Hughes

2005 ‘So long as I take my mobile’: mobile phones, urban life, and geographies of young people’s safety. *International Journal of Urban and Regional Research* 29.4, 814–30.

Parkes, A. and V. Hooijmeijer

2000 The influence of the use of mobile phones on driver situation awareness. *Driver Distraction Internet Forum*. URL: <http://www-nrd. ntsa.dot.gov/departments/nrd-13driver-distraction/Topics013010002.htm#A2>

Rabiee, Fatemeh.

2004 Focus-group Interview and Data Analysis. *Nutrition Society*. 63 : 655-660.

Rainie, L. ve Keeter. S.

2006 American and Their Cellphones. Washington DC : Pew Internet and American Life.

Rice, R. E. and J. E. Katz

2003 Comparing internet and mobile phone usage: digital divides of usage, adoption, and dropouts. *Telecommunications Policy* 27, 597–623.

Rosenbloom, T.

2006 Driving Performance while using cell phones: an observational study. *Journal of Safety Research*. 26 : 25-37. Pergamon Publishers.

Smoreda, Z. ve Thomas, F.

2001 “Use of SMS in Europe”. <http://www.eurescom.de>

Sunderland, P.L.

1999 Fieldwork and the phone. *Anthropological Quarterly* 72.3, : 105–17

Svenson, O. ve Patent, C. J. D.

2005 Mobile Phones and Driving : a review of contemporary research. *Cognitive Technological Work*. 7 : 182-197. Springer- Verlag London.

Thulin, E. ve Vilhemson, B.

2007 Mobile everywhere : youth, the mobile phone and changes in everyday practice. *Young : Nordic Journal of Youth Resarch*. 15 (3) : 235 – 253.

TUBITAK-BILTEN

2001 Bilgi Teknolojileri Yaygınlık ve Kullanım Araştırması -2000, Bilgi Teknolojileri ve Elektronik Araştırma Enstitüsü. Ankara: TÜBİTAK-BİLTEN.

TUIK – T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu,

2011 2010 YILI HANEHALKI BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ KULLANIM ARAŞTIRMASI SONUÇLARI, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6308> erişim tarihi : 29.04.2011

Urry, John

2000 Sociology Beyond Societies. *Mobilities fort he Twenty First Century*. London : Routledge.

Wilska, T. A.

2003 Mobile Phone Use as Part of Young People’s Consumption Styles. *Journal of Consumer Policy*. 26 : 441-463. Kluwer Academic Publisher.

Weale, S.

2002 Would you microchip your child? *The Guardian* 4 September.

Violanti, J.M.

1997 Cellular phones and traffic accidents. *Public Health* 111. 6, 423–28.

Valentine G.and S. Holloway

2001 On-line dangers? Geographies of parents’ fears for children’s safety in cyberspace. *Professional Geographer* 53.1, 71–83.